

De individuele pensioenspaarrekening

Het kan de geïnteresseerde waarnermer op het Nederlandse financiële speelveld niet ontgaan, dat er enige spanningen zijn tussen de banken en de verzekeringsmaatschappijen. Zo is er onder andere een discussie gaande tussen deze partijen over hun kansposities op de spaarmarkt. De fiscale faciliteiten die (alleen) aan bepaalde door verzekeringsmaatschappijen aangeboden spaarvormen verbonden zijn, vormen voor de banken een steen des aanstoots. Het gaat om twee vormen: de lijfrente-af trek en de rentevrijstelling. De lijfrente-af trek heeft betrekking op de aftrekbaarheid – in 1985 tot een bedrag van f. 16.305 – voor de inkomstenbelasting van premies voor een lijfrenteverzekering. De rentevrijstelling betekent dat bij de uitkering op een verzekering waarvoor 12 jaar premie is voldaan, het rentebestanddeel in die uitkering niet belast wordt.

Kortweg worden deze vormen aangeduid met de term *verzekerd sparen*. De banken zijn van mening dat zij door deze exclusieve faciliteiten in de concurrentie worden benadeeld. Verschuivingen op de spaarmarkt ten nadele van de banken en ten voordele van de levensverzekeringsmaatschappijen worden aan de ongelijke kansen op dit terrein toegeschreven.

Dat bepaalde spaarvormen fiscaal bevoordeeld worden, is geen exclusief Nederlands gegeven. Ook in andere landen komt men dit verschijnsel tegen, zoals in de Verenigde Staten, in Engeland en in Japan. De vereiste normen zijn niet overal gelijk. In ons land is een koppeling aan een verzekering een *conditio sine qua non*. In de Verenigde Staten en in Japan geldt die eis niet. In Engeland heeft minister Fowler kort geleden een voorstel gedaan tot een zodanige uitbreiding van faciliteiten dat ook spaarprodukten van banken, beleggingsmaatschappijen en 'building societies' ervoor in aanmerking kunnen komen. Bij de huidige maatschappelijke tendens tot meer individualisering respectievelijk tot vergroting van de eigen beslissingsmacht van de burger zou ook in ons land enige verschuiving in de aanhechting van fiscale faciliteiten niet verrassen.

De discussie tussen banken en verzekeraars wordt naar mijn gevoelen nogal vertroebeld door oneigenlijke argumenten. Ik heb niet de behoefte en trouwens ook niet de ruimte daar hier op in te gaan. Nuttiger lijkt het aandacht te geven aan de vraag: welke condities zullen aan het sparen worden gesteld om voor fiscale premiëring in aanmerking te (blijven) komen?

Th.M. Scholten

Het lijkt voor de hand te liggen dat ook als er zo'n verschuiving zou optreden het sociale doel van het sparen: *de voorziening voor later*, intact zal moeten blijven. Praktisch zal dat betekenen: een minimum spaartermijn, respectievelijk verval en terugdraaien van faciliteiten bij voortijdige deblokking. Technisch is die eis natuurlijk ook goed hanteerbaar bij een (bancair) rekeningprodukt.

Interessant is de vraag in hoeverre een voorwaarde tot professioneel beheer van het gespaarde relevant is. Moet de individuele spaarder tegen zijn ondeskundigheid worden beschermd of is dat ontoelaatbare bevoogding? Hoe men deze vraag ook beantwoordt, het zal moeilijk zijn om aannemelijk te maken dat een professioneel beheer niet bij banken en beleggingsmaatschappijen kan worden gevonden.

Nog boeiender is de kwestie van de *belegging* van het gespaarde. Verzekeringsmaatschappijen beleggen, althans in Nederland, overwegend in vastrentend materiaal: onderhandse leningen, obligaties, hypotheekleningen. Bij het gebruik van nominale toezeggingen is dat begrijpelijk. Maar zijn nominale toezeggingen essentieel als het om een aanvullende voorziening gaat, zoals bij voorbeeld bij de koopsomplissen? Of gaat het er vooral om te streven naar een zo gunstig mogelijk resultaat van de beleggingen? Gelet op het voorzieningenkarakter betreft het hier uiteraard een resultaat op de lange termijn. En ligt dan een sterke belegging in aandelen en/of onroerend goed niet meer voor de hand? Ook in Nederland bleken die beleggingscategorieën,

over een lange periode gezien, immers aantrekkelijker dan vastrentend materiaal. Trouwens, de grootste, best geëquipeerde Nederlandse ondernemingspensioenfondsen leggen daar dan ook een zwaar accent (Shell, Akzo, Unilever, Philips), evenals de pensioenfondsen in de Verenigde Staten en in Engeland, die zelfs voor 2/3 respectievelijk 3/4 in zakelijke waarden (onroerend goed en aandelen) beleggen. Is belegging in aandelen of onroerend goed, als het om dit 'voorziening'-sparen gaat, te weinig veilig? Een aandeel kan toch door slechte resultaten van een onderneming (bijna) waardeloos worden en ook een gebouw kan toch sterk in waarde dalen? Maar dat risico loopt men ook bij belegging in één of enkele obligaties (denk aan de obligaties Scholten-Honig of RSV). Het gaat dus niet zozeer om de beleggingscategorie, maar om de vraag of er voldoende *spreiding* is. In de praktijk is een brede spreiding voor de individuele particulier echter niet te realiseren. Hij moet dan meedoen in een soort 'pool'. Beleggingsmaatschappijen – er zijn er in Nederland voldoende en in elke beleggingscategorie – bieden zulke 'pools'. Aldus kan men gespreid sparen.

Het is niet moeilijk in te zien dat ook in Nederland individuele pensioenspaarrekeningen kunnen worden ontwikkeld waarbij zodanig aan redelijke eisen wordt voldaan dat de overheid het verantwoord kan achten fiscale faciliteiten toe te kennen, waarbij een zekere ruimte ontstaat voor individuele keuze en waarbij de spaarder een aantrekkelijk resultaat krijgt. Het gespreid sparen is een relevant alternatief voor het verzekerd sparen.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Th.M. Scholten', with a horizontal line underneath it.